

ปริทรรศน์กวีนิพนธ์เขมร ¹

Survey to Cambodian Poetry

ชาญชัย คงเพ็ญธรรม*

¹ เนื้อหาของบทความชิ้นนี้ปรับปรุงมาจากเอกสารงานวิจัยของผู้เขียนเรื่อง “เขมรกายัม : การศึกษาพัฒนาการของร้อยกรองเขมรร่วมสมัย ตั้งแต่ ค.ศ. 1979 - 2006.” ซึ่งได้รับทุนวิจัยจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2550

*อาจารย์ประจำสาขาภาษาและวรรณคดีตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

กวินพนธ์เขมรก้าวเข้าสู่ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อในสมัยที่เขมรตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส (ค.ศ. 1863-1953) การจัดระบบการศึกษาแบบตะวันตกโดยฝรั่งเศส และการนำแท่นพิมพ์เข้ามาใช้ในประเทศกัมพูชา ทำให้วัฒนธรรมการอ่านเฟื่องฟู แต่รูปแบบการเขียนร้อยแก้วแนวใหม่แบบตะวันตกอย่างนวนิยาย และเรื่องสั้นได้บ่อนเซาะงานประเภทกวินพนธ์ทำให้งานกวินพนธ์เริ่มเสื่อมความนิยมลง สมัยที่เขมรตกเป็นอาณานิคมฝรั่งเศสนี่ถือเป็นยุคสุดท้ายที่พบเห็นวรรณคดีที่แต่งเป็นกวินพนธ์ขนาดยาว และมีเนื้อหารับใช้ศาสนาและสถาบันกษัตริย์ในสมัยสังคมราชฎ์นิยม กวินพนธ์เขมรกลายมาเป็นกวินพนธ์เพื่อความคิด คือ มีขนาดสั้น และรับใช้สังคมมากขึ้น วงวรรณกรรมเฟื่องฟูมาจนถึงสมัยสาธารณรัฐเขมร ก่อนที่จะถึงยุคมืดในสมัยกัมพูชาประชาธิปไตย เขมรแดงได้ทำลายระบบการศึกษา เผาหนังสือ และฆ่าปัญญาชน กวินพนธ์ในสมัยนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้เผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองและปลุกกระดมปลั่งมวลชน ค.ศ. 1979-1993 เป็นช่วงที่มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมขนานใหญ่รวมทั้งกวินพนธ์ด้วย กวินพนธ์เขมรเฟื่องฟูอย่างมาก ตั้งแต่ ค.ศ. 1993 - ปัจจุบัน

คำสำคัญ : วรรณคดีเขมร กวินพนธ์ร่วมสมัย

Abstract

Cambodian Poetry got into time of transition in French Protectorate. Western Education system was set up by French and printing press were used in Cambodia improved culture of literacy increasing, but the kind of western prose, novel and short story, subverted the Cambodian poetry which was depressing. This is the last time that we can saw the classical literature; so long and served religions and kings. In Sangkum Reastr Niyum regime, Cambodian poetry became the poem of ideas: short and served the society more than in the past. In Khmer Republic, Cambodian poetry was lively. In Democratic Kampuchea, Education system and Civilization were destroyed by Khmer Rouge. They burned a lot of books and killed intellectual. The Poetry became to instrument for propaganda and mass mobilization. In 1979-1993, Cambodian culture, including poetry was revived and it has achieved success since 1993 until now.

Keywords : Khmer Literature Contemporary Poetry

บทนำ : ต้นธารของกวีนิพนธ์เขมร

ในภาษาเขมรเรียกงานเขียนประเภทกวีนิพนธ์ (poetry) ว่า “กาพย์” (គោត) และ “กอมณพย์” (គំណូល) ซึ่งคำว่า “กาพย์” มาจากคำว่า “กาวยะ” ในภาษาสันสกฤต ส่วนคำว่า “กอมณพย์” เป็นคำที่เขมรสร้างขึ้นจากคำว่ากาพย์ ด้วยวิธีการเติมหน่วยคำเติมกลางหรือลงอาคม (infix) คำทั้ง 2 คำนี้มีความหมายเหมือนกัน คือ เป็นงานเขียนที่มีฉันทลักษณ์ และเป็นผลงานของกวี (ฐิต ฉลวธ, *สมุทธประณต*, 1967 : 23)

วรรณคดีเขมรยุคก่อนเมืองพระนครและยุคเมืองพระนครเป็นวรรณคดีประเภทจารึก มีทั้งที่เป็นจารึกภาษาสันสกฤตและภาษาเขมร ส่วนใหญ่จารึกภาษาสันสกฤตแต่งเป็นโคลง มีเนื้อความกล่าวสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้าในศาสนาพราหมณ์และยกพระเกียรติพระมหากษัตริย์ (Jacob M., Judith, 1993 : 180) มีข้อสังเกตว่า กวีเขมรในยุคนั้นเชี่ยวชาญภาษาสันสกฤตถึงขั้นสามารถแต่งฉันทได้ไพเราะงดงามไม่แพ้ชาวอินเดียผู้เป็นเจ้าของภาษา ทั้งยังแสดงภูมิรู้ทางด้านศาสนาและปรัชญาอินเดียได้อย่างลึกซึ้งอีกด้วย (จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา, 2544 : 38 - 43)²

กวีนิพนธ์เขมรที่ไม่ใช่จารึก และแต่งขึ้นโดยใช้ภาษาเขมรเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยหลังเมืองพระนคร คือ เรื่อง เรียมเก (រមៀង) เล่มที่ 1 - 10 แต่งขึ้นในสมัยละแวกโดยใช้ฉันทลักษณ์โบราณ ได้แก่ บทกาหกคติ³ บทพรหมคติ⁴ และบทปอมโนล⁵ (บุษบา เรื่องศรี, 2548 : 11 - 12)

สมัยอุดงค์ (คริสต์ศตวรรษที่ 17) เป็นช่วงที่วรรณคดีคำสอนของเขมรที่เรียกว่า จับบ หรือฉบัป (ច្បាប់) เกิดขึ้น พระสงฆ์ในสมัยนั้นแต่งจับบไว้สั่งสอนสามเณร และประชาชนให้ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม คุณค่าของจับบนั้น นอกจากจะทำให้เกิดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมแล้ว (socialization) จับบยังมีคุณค่าทางวรรณศิลป์อีกด้วย (ญฺว๋มมูอ, 1995 : ๓ - ๕) กวีสำคัญในยุคอุดงค์ เช่น พระราชสมภาร (ព្រះរាជសម្បារ) (ค.ศ. 1629-1630) พระองค์ได้ทรงพระนิพนธ์วรรณคดีอันทรงคุณค่ายิ่งไว้จำนวนมาก เช่น จับบราชานิติ (ច្បាប់រាជនីតិ) จับบพระราชสมภาร (ច្បាប់ព្រះរាជសម្បារ) สาส์นที่ส่ง

² ส่วนศิลาจารึกภาษาเขมรที่เก่าแก่ที่สุดคือศิลาจารึกอังกอร์บุรี (អង្គរវត្ត K. 600) ระบุว่า จารขึ้นในปี 533 ในมหาศักราช ตรงกับปี ค.ศ. 611 ดูที่ ญฺว๋มมูอ, ๕๕๖, ๕๕๗, ๕๕๘, ๕๕๙, ๕๖๐ (คานะนิธนาจารีต ญฺว๋มมูอ, *สมุทธประณต* ๖-๘) (กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษา, 2000) , 1 A .

³ บทกาหกคติ (ពោធិកតិ) มีลักษณะเหมือนกับกาพย์สุรางคนางค์ของไทย

⁴ บทพรหมคติ (ព្រហ្មកតិ) มีลักษณะเหมือนกับกาพย์ยานีของไทย

⁵ บทปอมโนล (ពិសោល) มีลักษณะเหมือนกับกาพย์ฉบังของไทย

ไปถวายพระนางบุพผาเทวี (ฉนิษฐาธิราชเจ้าประมัยบุษยธิดา) สรรเสริญเหมันตมาศ (สมณวิมลยลยล) แผลงภูทองมงคลเลิศคำ (ศุภอักษรสมณวิมล) มิ่งขวัญมาศเอย (พรวิมลสมณวิมล) เป็นต้น (ลาวอ เขมรภณ, 1966 : 18 -19)

กวีนิพนธ์เขมรรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยรัชกาลสมเด็จพระศรีสุริเยศรามาธิบดีหรือพระองค์ด้วง (ค.ศ.1847-1860) ยุคนี้เป็นยุคทองของวรรณคดีเขมร กวีที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น พระองค์ด้วง (พระหฤธ) ทรงพระราชนิพนธ์วรรณคดี เรื่องกาเกี (ทวธิ) เรื่องจบบัสดรี (อวษัฏ) พระคลังนาง (พระมยุรี) แต่งเรื่องโศกกุลกุมาร (เทวศุภล) เรื่องวรรณทรนุช (พระมยุรี) และเรื่องพระสมุทร (พระสมุท) สุนทรมุข (สมณวิมล) แต่งเรื่องเทวันท์ (เศษ) และเรื่องสีหนาท (สีหนาท) ออกญาจักรีแก้ว (สมณวิมล) แต่งเรื่องดาวเรือง (ดาวเรือง) บวรภักดี (บวรภักดี) แต่งเรื่องโพธิวงศ์ (โพธิวงศ์) และเรื่องสุคนธ์ทอง (สุคนธ์ทอง) บัณฑิตสะอาด (บัณฑิต) แต่งเรื่องจันทโครพ (จันทโครพ) กวีอื่น (กวีอื่น) แต่งเรื่องพระชินวงศ์ (พระชินวงศ์) เป็นต้น (มื่อ บุณ ธิ, 2003 : 18)

เมื่อพิจารณาจากชื่อวรรณคดีที่ปรากฏข้างต้น จะเห็นอิทธิพลของวรรณคดีไทยที่เข้าไปหลอมรวมกับวรรณคดีเขมรในสมัยหลังเมืองพระนคร กวีเขมนำวรรณคดีไทยไปแต่งเป็นภาษาเขมร นอกจากนี้เขมรยังรับวัฒนธรรมประเภทกลอนและกลอนกลบทต่างๆ ของไทยไปใช้อีกด้วย⁶

ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของกวีนิพนธ์เขมรร่วมสมัย

การเข้ามาปกครองประเทศกัมพูชาของฝรั่งเศสในช่วง ค.ศ. 1863 - 1953 นั้น ส่งผลกระทบต่อกวีนิพนธ์เขมรทั้งในด้านบวกและด้านลบมากพอสมควร ผลในด้านบวก คือ การศึกษาแบบฝรั่งเศส - เขมรที่ฝรั่งเศสได้วางระบบไว้ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ก่อปรกับการนำแท่นพิมพ์มาใช้ได้ทำให้วัฒนธรรมการอ่านและการเขียนหนังสือในประเทศกัมพูชาเจริญงอกงาม ส่วนผลกระทบในด้านลบ คือ รูปแบบการเขียนร้อยแก้วแนวใหม่แบบตะวันตก เช่น

⁶ ดูเพิ่มเติมที่ ศานติ ภักดีคำ, ความสัมพันธ์ระหว่างเพลงยาวกลบทและกลอักษรในจารึกวัดพระเชตุพนฯ กับบทพากย์กลบทของกัมพูชาในด้านรูปแบบคำประพันธ์ (กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546)

กรีนพอนด์เขมรในยุคนี้ส่วนใหญ่ยังคงเป็นกรีนพอนด์ที่มีขนาดยาว โดยกวีนำเนื้อเรื่องมาจากนิทานชาดกในพระพุทธศาสนาหรือจากนิทานพื้นบ้าน เช่น ภิคุโสม (ភិក្ខុសម្ម) แต่งเรื่อง ตุมเตียว (តុំ ឆ័យ) ออกญาสุตตันตปรีชาอินท์ (អគ្គនាយក ក្នុង ប្រាសាទ) แต่งเรื่องคติโลก (គតិសោត) และนิราศนครวัด (និរាសនគរវត្ត) ภิรมย์โย (វិស័យ យ៉ៃ) แต่งเรื่อง จบับเลบิกใหม่ (ចាប់ លេបិក ថ្មី) เป็นต้น (วิ ษณฺธิ, 2002 : 23 - 24)

ผู้เขียนแบ่งพัฒนาการของกวีนิพนธ์เขมรออกเป็น 5 ยุค โดยใช้สถานการณ์ทางการเมืองเป็นเกณฑ์ตัดสิน ได้แก่ กวีนิพนธ์ในสมัยสังคมนิยม (ค.ศ. 1953 - 1970) กวีนิพนธ์ในสมัยสาธารณรัฐเขมร (ค.ศ. 1970 - 1975) กวีนิพนธ์ในสมัยกัมพูชาประชาธิปไตย (ค.ศ. 1975 - 1979) กวีนิพนธ์ในช่วง ค.ศ. 1979 - 1993 และกวีนิพนธ์ในช่วง ค.ศ. 1993 - ปัจจุบัน

หลังจากที่ประเทศกัมพูชาได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1953 สมเด็จเจ้าพระยา
 สihanได้ถวายราชสมบัติแด่พระราชบิดา เพื่อที่จะทรงเล่นการเมือง ทรงตั้งพรรคการเมืองขึ้น
 เพื่อเข้าร่วมชิงชัยในการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1955 ผลการเลือกตั้งปรากฏ
 ว่า พรรคสังคมนิยมของพระองค์ได้รับเสียงข้างมากในสภา และทรงขึ้นดำรงตำแหน่ง
 นายกรัฐมนตรี

⁷ เขมรเรียกงานเขียนประเภทนวนิยายว่า “ประโลมโลก” (ประโลมลก) นักเขียนนวนิยายที่มีชื่อเสียงในยุคนี้ เช่น รีม กีน (รีม คีน) แต่งนวนิยายเรื่อง โชผาด (ชูผาด) ในปี ค.ศ. 1938 กิม ฮัก (คิม ฮัก) แต่งนวนิยาย เรื่องน้ำทะเลสาบ (ฉิลฉลฺลฺลฺล) ในปี ค.ศ. 1939 ญก แถม (ญก แถม) แต่งนวนิยายเรื่อง กุหลาบไฟดิน (กุหลาบฉีฉิล) ในปี ค.ศ. 1943 และนู ฮาง (นู ฮาง) แต่งนวนิยายเรื่องผกาโรย (ผกาโรย) ในปี ค.ศ. 1949

ตลอดระยะเวลา 15 ปี ที่พรรคสังคมนิยมกุมอำนาจทางการเมือง พระองค์ทรงผูกขาดอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้ประเทศต้องประสบปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงในระบบบริหารและอุตสาหกรรม ภาวะเงินเฟ้อ ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ และปัญหาคนว่างงาน เป็นต้น (จีบตี บัวคำศรี, 2547 ข : 96 - 103)

แม้ว่าสมเด็จजनโรตม สีหนุจะทรงดำเนินนโยบายทางการเมืองผิดพลาดหลายประการก็ตาม แต่่นโยบายหนึ่งที่น่ายกย่อง คือ พระองค์ทรงเอาพระทัยใส่ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติปลูกฝังให้ประชาชนภาคภูมิใจในอารยธรรมอันยิ่งใหญ่ในอดีต ภายใต้การปกครองของบูรพกษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านภาษาและวรรณกรรม รัฐบาลกำหนดให้ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาราชการอีกครั้ง⁸ ส่งผลให้วรรณกรรมเขมรเฟื่องฟูขึ้นอีกครั้งหนึ่ง (บัญญัติ สาลี, 2551 : 19) ค.ศ. 1956 มีการก่อตั้งสมาคมนักเขียนเขมร (**សមាគមអ្នកនិពន្ធកម្ពុជា**) และออกวารสารอักษรศาสตร์ (**អក្ខរសាស្ត្រ**) ซึ่งเป็นวารสารรายเดือน โดยมี ชุม เจีย (ស៊ុំ ជ័យ) เป็นบรรณาธิการทางสมาคมได้จัดประกวดผลงานวรรณกรรมรางวัลอินทรวี (**វិទ្យុនី**) ขึ้นในปี ค.ศ. 1968 และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นรางวัลกรมโย (**ក្រុមយុទ្ធ**) ในปี ค.ศ. 1970 การจัดประกวดผลงานวรรณกรรมดำเนินมาจนถึงปี ค.ศ. 1972 จึงยุติลง (**เขือ ฆุทธ ธี**, 1997 : 135) กวีและผลงานสำคัญในยุคนี้ เช่น เกง วันซึก (**កេង វ៉ាន់ស៊ុក**) แต่งเรื่องจิตตฤณี (**ចិត្តត្រុឡី**) คุกกามกิเลส (**គុក្កតម្ការិកលេស**) เมียะส์ คุต (**ម៉េស កុត**) แต่งเรื่องผกาแย้มบานใหม่ (**ផ្ការិទ្ធិ**) อิน เยง (**អ៊ុន យ៉េង**) แต่งเรื่องกระท่อมกำสรด (**ខ្នងគំរង**) เป็นต้น (**สิ ษุษฐิ**, 2002 : 25)

กวีนิพนธ์เขมรในยุคนี้เริ่มมีขนาดสั้นลงเรื่อยๆ แต่มุ่งนำเสนอแนวคิดที่เรียบง่าย (The poem of idea) แตกต่างจากงานกวีนิพนธ์ในอดีตอย่างชัดเจน ก่อนที่จะได้รับความนิยมมากขึ้นในสมัยสาธารณรัฐเขมร

2. กวีนิพนธ์สมัยสาธารณรัฐเขมร (ค.ศ. 1970 - 1975)

จอมพลลอน นอล และเจ้าสิริมตะ ฉวยโอกาสในขณะที่สมเด็จजनโรตม สีหนุเสด็จฯ เยือนประเทศในแถบยุโรป ทำรัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองประเทศมาเป็นแบบสาธารณรัฐ เมื่อวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 1970 และเปลี่ยนชื่อ

⁸ ในสมัยที่ประเทศกัมพูชาต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส ฝรั่งเศสได้กำหนดให้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการ

ประเทศจาก “พระราชอาณาจักรกัมพูชา” มาเป็น “สาธารณรัฐเขมร” (กรมการปกครอง, กองวิชาการ, 2517 : 89)

รัฐบาลของจอมพลลอน นอล ประสบปัญหาการบริหารประเทศทั้งจากภายในและภายนอก ปัญหาภายในคือ รัฐบาลขาดเสถียรภาพ ดังเห็นได้จากการเปลี่ยนคณะรัฐบาลถึง 9 ชุด แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ของประเทศ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากภาวะเงินเฟ้อ ปัญหาการขาดแคลนสินค้า เครื่องอุปโภค บริโภค ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้น ส่วนปัญหาจากภายนอก คือ สหรัฐอเมริกาลดความช่วยเหลือที่เคยมีให้แก่รัฐบาลสาธารณรัฐเขมรลง (ฐล ฐณิณ, 2005 : 91 - 92)

สถานการณ์ทางการเมืองในสมัยสาธารณรัฐเขมรช่วงปี ค.ศ. 1970 - 1975 ไม่สู้ดีนัก เนื่องจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก คือ อิทธิพลจากสงครามเวียดนาม และสงครามเย็นในภูมิภาคอินโดจีน ส่วนปัจจัยภายในคือปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาคอร์รัปชัน มีข้อสังเกตว่า ช่วงเวลาดังกล่าวกลับเป็นช่วงที่วรรณกรรมเขมรเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว นักเขียนสามารถเลี้ยงชีพด้วยงานเขียนได้ นักเขียนบางคนมีรายได้มากพอที่จะซื้อเครื่องพิมพ์ราคาแพงได้ เนื้อหาของวรรณกรรมสมัยสาธารณรัฐเขมรเน้นหนักเรื่องปัญหาพรมแดนและประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงความอยุติธรรม และการกดขี่ข่มเหงของพวกศักดินาที่กระทำต่อประชาชน ประวัติศาสตร์การต่อสู้ของนักต่อสู้ทางการเมืองและปัญญาชนเพื่อเรียกร้องเอกราชคืนจากฝรั่งเศส (เขล ธีลฉะ, 2005 : 230 - 249) นักเขียนที่มีชื่อเสียงในยุคนี้ เช่น คง บุนเชือน (คณ ฐณณิณ) คุณ ชรุน (ฐล ฐณ) กอย ชารุน (คณ ฐณ) พิต ตุมกรอวิล (เขล ฐณิณ) เมา อายุท (เขล ฐณ) เป็นต้น (เขล ธีลฉะ, 2005 : 52 - 53)

3. กวีนิพนธ์สมัยกัมพูชาประชาธิปไตย (ค.ศ. 1975 - 1979)

วันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 1975 กองกำลังเขมรแดงได้ทำรัฐประหารโค่นอำนาจของจอมพล ลอน นอลลงได้สำเร็จ เขมรแดงได้ทำลายประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่า 2,000 ปีของกัมพูชาให้พินาศลง กลไกทางสังคมหยุดนิ่ง ไม่มีศาสนา ไม่มีโรงเรียน ที่น่าเสียดายที่สุด คือสรรพตำราทั้งหลายที่เก็บรักษาไว้ตามห้องสมุดต่างๆ ถูกทำลายจนแทบไม่มีเหลือ (เดวิด แซนดีเลอร์, พรธงาม เก้าธรรมสาร สดใส ชันติวรพงศ์ และวงเดือน นาราสัจจ์ ผู้แปล, 2543 : 329) นอกจากนี้เขมรแดงยังควบคุมการสร้างและเสพวรรณกรรมของประชาชน เพื่อให้การ

กวีนิพนธ์เชมรในยุคนี้เป็นกวีนิพนธ์ประเภทปลุกระดมพลังมวลชน (mass mobilization) เนื้อหามุ่งเพื่อให้ประชาชนสำนึกถึงบุญคุณขององค์การปฏิวัติ ปลุกระดมพลังมวลชนให้สร้างชาติพลิกทองทุ่งให้อุดมสมบูรณ์ ช่วยกันสร้างทำนบ ขุดคลองชลประทาน ฯลฯ ส่วนวรรณกรรมแนวอื่นๆ แทบจะไม่มีการผลิตออกมาอีกเลย ตัวอย่างกวีนิพนธ์ในสมัยกัมพูชาประชาธิปไตย เช่น

បម្រុងប្រមូលផ្តុំធនិធាន	ក្របខណ្ឌសេវាសង្គមស្រី	សម្រួលការងារជួបកត់ចំណី	សង្ខេបជាយុទ្ធសាស្ត្រសេវាសង្គម
ក្របគម្រោងក្នុងគំរូសំណាក	បម្រុងស្តង់ដារបច្ចេកទេសសេវា	ធ្វើការដោយមានការព្យាយាម	និយ័តក្របខណ្ឌការងារសង្គម
ទិន្នន័យនៃការងារជួបជុំ	បណ្តាញសេវាសង្គមក្នុងតំបន់	ឯកសារប្រកាសការងារសង្គម	សង្គមសេវាសង្គមសាធារណៈ
គំរូប្រកាសសេវាសង្គម	ប្រព័ន្ធសេវាសង្គមស្រី	សេវាសង្គមស្រីសង្គមសាធារណៈ	កត់សម្គាល់ ឯកសារសេវាសង្គម

(ស៊ី ហាមធានា, 2000 : 62)

พี่น้องแข่งขันทำงาน	ครบเวลากาลมนัสนี้
บุกเข้าทำงานดุจกองทัพ	โจมตีไพร่ยามสงคราม
ครบหมู่บ้าน เมือง ตำบล ภาค	พี่น้องแต่ละคนไม่เฉยตาม
ทำงานโดยมานะพยายาม	และพร้อมเป็นเจ้าของงานทุกสิ่งสรรพ
ทัศนียภาพในฤดูวิสา	เคลื่อนไหวทำนาเร่งฤดูขยับ
เอกราชเจ้าของงานเต็มแบกรับ	งามสรรพการงานก่อสร้างชาติ
เปลี่ยนแปลงกัมพูชาที่แสนหา	แถมให้โสภางามพิลาส
ไปทั่วทั้งประเทศชาติ	ก่อสร้างให้พิลาสเร็วก้าวกระโดด

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

7 มกราคม ค.ศ. 1979 กองทัพเวียตนามยกเข้ามาขับไล่กองกำลังเขมรแดงออกไปได้สำเร็จ เวียดนามได้คงกองกำลังทหารบางส่วนไว้ และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาขึ้น

⁹ เขมรแดงทำให้ประเทศกัมพูชากลับไปสู่ศักราชที่ศูนย์ เพื่อที่จะได้เป็นสังคมคอมมิวนิสต์ยุคบุกเบิก (Primitive Communism) อย่างสมบูรณ์ คือเป็นสังคมเกษตรกรรมยุคเริ่มแรกที่พึ่งพาตนเองในทุกด้าน

ในช่วงปี ค.ศ. 1980 - 1991 เป็นช่วงเวลาที่ยุทธการเขมรพ่นตัวขึ้น ทว่านักเขียนยังคงถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอความคิดของตน นักเขียนต้องสร้างงานเพื่อรับใช้รัฐบาล (เข็ญ ภูท ธิ, 2002 : 364 - 365) และกวีนิพนธ์ก็ยังคงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง (propaganda) เหมือนในยุคที่ผ่านมา

แม้ว่าวรรณกรรมจะเป็นของพุ่มเพื่อয়สำหรับประเทศที่เพิ่งผ่านพ้นสงคราม หากแต่ภาครัฐกลับสนับสนุนให้มีการตีพิมพ์กวีนิพนธ์เป็นจำนวนมาก เช่น กวีนิพนธ์เรื่อง มองแผ่นดินเขมรสมัยพอล พต - เอียง ชารี (ម៉ែន រ៉េន ឌី ខ្មែរ ឈ័យ ប៉ុល ពត - អៀង សារី) ของจวน เมน (យួន ម៉ែន) ซึ่งได้รับการตีพิมพ์โดยกระทรวงโฆษณาการ วัฒนธรรม และข่าวสาร แผนกค้นคว้านิพนธ์ จำนวนมากถึง 20,000 เล่ม

สาเหตุที่รัฐบาลสนับสนุนให้มีการตีพิมพ์ผลงานกวีนิพนธ์เป็นจำนวนมาก เนื่องจากเนื้อหาของกวีนิพนธ์ดังกล่าวเป็นเสมือนบันทึกเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงทุกประเภทที่เขมรแดงกระทำต่อประชาชนทุกกลุ่มที่อาศัยอยู่ในประเทศกัมพูชาตลอดระยะเวลา 3 ปี 8 เดือน และ 20 วัน เริ่มตั้งแต่วันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 1975 ที่เขมรแดงบุกเข้ายึดกรุงพนมเปญได้สำเร็จ และกวาดต้อนผู้คนให้อยู่ตามชนบท ทำให้กรุงพนมเปญกลายเป็นเมืองร้าง มีสภาพไม่แตกต่างไปจากกรุงฝี (กรุงญะยะ) เขมรแดงใช้ให้คนเหล่านั้นทำงานหนักภายในชุมชนที่สร้างขึ้น ปีนส่วนอาหารให้รับประทานเพียงเล็กน้อย และใช้วิธีการลงโทษประชาชนอย่างทารุณโหดร้าย ทำให้ประชาชนเขมรนับล้านต้องจบชีวิตลงอย่างน่าเวทนา จนกระทั่งวันที่ 7 มกราคม ค.ศ. 1979 กองทัพเวียดนามได้เคลื่อนเข้ามาปลดปล่อยประเทศกัมพูชาจากกองกำลังเขมรแดง และช่วยรักษาชีวิตของประชาชนผู้บริสุทธิ์ไว้ได้

กวีนิพนธ์เรื่องดังกล่าวเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่เวียดนามใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลหุ่นเชิดของตน ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลดังกล่าวไม่ได้รับการยอมรับในเวทีสหประชาชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศมหาอำนาจ คือ สหรัฐอเมริกาและจีน นอกจากนี้รัฐบาลดังกล่าวยังถูกกดดันจากกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้าม 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มโมลินากา (Mouvement de Liberation National du Kampuchea - MOLINAKA) ของสมเด็จนโรดม สีหนุ กลุ่มเขมรแดง และกลุ่มเขมรอิสระของอดีตนายกรัฐมนตรีซอน ซานน์ ซึ่งร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นชื่อ “รัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย” (The Coalition Government of Democratic Kampuchea) ขึ้น (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2535 : 125 - 126)

ถึงแม้ว่ากวีนิพนธ์ที่ผลิตออกมาในยุคนี้จะถูกใช้เป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองก็ตาม แต่ทว่ากวีก็ไม่ได้ลืมหน้าที่สำคัญ คือ การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ เห็นได้จากกวีนิพนธ์ เรื่อง “เสียงซาเดียว” (เสียงซาเดียว) ของ เมา อายุทธ (เม้ง ราษฎร) ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญที่ช่วยยืนยันว่า ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นยุคแห่งการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งงานวรรณกรรม ซึ่งถูกทำลายไปในสมัยที่เขมรแดงเรืองอำนาจ กวีนิพนธ์เรื่องนี้ นอกจากจะเป็นกวีนิพนธ์ที่เกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (genocide poetry) แล้ว กวียังปรารถนาจะให้งานเขียนของตนเป็นตำราประพันธ์ศาสตร์อีกด้วย¹⁰

กวีนิพนธ์ในยุคนี้ ถ้าไม่ใช่กวีนิพนธ์ที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองแอบแฝงอยู่ ก็จะเป็นงานกวีนิพนธ์ประเภทรักพาฝัน เช่น กวีนิพนธ์เรื่อง ยูววัย มายา (ยูววัยมายา) ของ ยิม กิจแซ (ยิม คิซัง) แต่งขึ้นในปี ค.ศ. 1982 คำว่า “ยูววัย” หมายถึง วัยเยาว์ ส่วนคำว่า “มายา” ในที่นี้ กวีอธิบายว่า หมายถึง ความลุ่มหลง ความเห็นที่ผิดไปจากความจริง รวมความแล้ว ยูววัยมายา จึงหมายถึง ความลุ่มหลงตามประสาวัยรุ่น โดยเฉพาะในเรื่องความรักแบบเด็กๆ (puppy love) กวีนิพนธ์เรื่องนี้มีรูปแบบการเขียนคล้ายกับบันทึกประจำวัน คือ มีการระบุชื่อสถานที่ วัน เดือน ปี ที่กวีแต่งบทกวีขึ้นนั้นๆ ขึ้น

สาเหตุที่กวีนิพนธ์แนวรักพาฝันยังปรากฏในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากความรักเป็นอารมณ์พื้นฐานสำคัญ ที่เป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์เขียนบทกวี กวีที่มีชื่อเสียงต่างเริ่มต้นจากการเขียนบทกวีแนวรักพาฝันด้วยกันทั้งสิ้น กวีนิพนธ์เรื่อง ยูววัย มายา แสดงให้เห็นว่า ในช่วงที่บ้านเมืองตึงเครียดนี้ กวีนิพนธ์แนวรักพาฝัน ได้รับความนิยมในฐานะโอสโตเลียวยา ความทุกข์ยากในใจชาวเขมรให้บรรเทาเบาบางลง เพราะความรักเป็นอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ และเป็นสิ่งสวยงาม นอกเหนือจากกวีนิพนธ์ที่เกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่ได้รับความนิยมเนื่องจากเป็นช่วงที่ประเทศเพิ่งผ่านพ้นวิกฤตการณ์ดังกล่าวมาได้ไม่นาน แล้วเป็นประสบการณ์ร่วมของทั้งผู้สร้างและเสพงานวรรณกรรม

¹⁰ กวีนิพนธ์เรื่องดังกล่าวได้รวบรวมฉันทลักษณ์ต่างๆ ไว้มากมาย ทั้งฉันทลักษณ์ที่มีการสืบทอดขนบทางวรรณคดี (Literary Convention) เช่น บทสามัญ บทเหมาตร (กลบท) และฉันทลักษณ์ที่กวีประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (นวลักษณ์ในฉันทลักษณ์) กวีกล่าวไว้อย่างชัดเจนใน “อารัมภกถา” ของกวีนิพนธ์เรื่อง เสียงซาเดียว ว่าประสงค์จะให้งานดังกล่าวเป็นตำราประพันธ์ศาสตร์ สำหรับผู้สนใจใคร่ลองแต่งกวีนิพนธ์ได้ศึกษาอีกด้วย

5. กวินินพนธ์ในช่วงปี ค.ศ. 1993 - ปัจจุบัน

ค.ศ. 1993 อันแท็ก (The United Nations Transitional Authority in Cambodia - UNTAC) ได้เข้ามาจัดการเลือกตั้งในการเลือกตั้งในกัมพูชา ขณะเดียวกัน เขมรแดงได้พยายามทุกวิถีทางที่จะล้มการเลือกตั้งครั้งนี้ ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า พรรคพุนซินเปก ของ เจ้านโรดม รณฤทธิ์ได้คะแนนสูงสุด 58 ที่นั่ง จากทั้งหมด 120 ที่นั่งในสภา พรรคประชาชนกัมพูชาของฮุน เซนได้ที่นั่ง 51 ที่นั่ง และพรรคประชาธิปไตยนิยมเสรีชาวพุทธได้ที่นั่ง 10 ที่นั่ง (ไมเคิล ลีเฟอร์, จุฬารพ เอื้อรักสกุล แปล, 2548 : 8.)

ฮุน เซนไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งในครั้งนี้ ทำให้ประเทศกัมพูชาต้องจัดตั้งรัฐบาล ผสม โดยมีสมเด็จเจ้านโรดม รณฤทธิ์เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 1 และฮุน เซน เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 2 นับเป็นประเทศแรกในโลกที่มีนายกรัฐมนตรีในคราวเดียวกันถึง 2 คน

เดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1997 ฮุน เซน ทำการปฏิวัติยึดอำนาจ ทำให้สมเด็จเจ้านโรดม รณฤทธิ์ ต้องลี้ภัยไปอยู่ฝรั่งเศส พร้อมด้วยแกนนำพรรค ฮุน เซนจึงได้ให้ อิง ฮวด ขึ้นรักษาการนายกรัฐมนตรีคนที่ 1 แทนสมเด็จเจ้านโรดม รณฤทธิ์ (วัชรินทร์ ยงศิริ, 2548 : 24 - 29) ต่อมาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1998 กัมพูชาได้จัดให้มีการเลือกตั้งอีกครั้ง ฮุน เซนได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแต่เพียงผู้เดียว ส่วนสมเด็จเจ้านโรดม รณฤทธิ์ซึ่งได้กลับสู่กัมพูชาเพื่อร่วมชิงชัยในการเลือกตั้งครั้งนี้กลับต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ และได้รับตำแหน่งเพียงประธานสภาแห่งชาติ

กัมพูชาจัดให้มีการเลือกตั้งอีกครั้งเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ.2003 ผลการเลือกตั้งคือ พรรคประชาชนกัมพูชาได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามามากที่สุดคือ 73 ที่นั่งจาก 123 ที่นั่งในสภา ทำให้ ฮุน เซน ได้กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง (ไมเคิล ลีเฟอร์, จุฬารพ เอื้อรักสกุล ผู้แปล, 2548 : 10.) และดำรงตำแหน่งมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากพรรคประชาชนกัมพูชาของฮุน เซน สามารถครองเสียงข้างมากในสภาในการเลือกตั้งที่มีขึ้นครั้งถัดมา

กวินินพนธ์ในยุคนี้เฟื่องฟูขึ้น เนื่องจากการจัดอบรมเยาวชนผู้สนใจการเขียนบทวีการ จัดประกวดกวินินพนธ์ และการมอบรางวัลดีเด่นให้แก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานชั้นยอด

การจัดอบรมให้แก่ผู้สนใจการเขียนบทวี จัดขึ้นโดยสถาบันวัฒนธรรมเขมร และสมาคมนักเขียนเขมร ในการจัดอบรมแต่ละครั้ง ถ้ามีทุนทรัพย์มากพอ ทางผู้จัดการอบรมนิยมรวบรวมผลงานของผู้เข้ารับการอบรมเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ด้วย เช่น กวินินพนธ์เรื่อง **บทเรียนชีวิต (မေတ္တဇိဝိတ)** ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1999 เป็นผลงานของบรรดาผู้เฝ้าเรือนักกนิพนธ์

เขมร (สัทธมมรทูลลิตฺตธโร) ณ สถาบันวัฒนธรรมเขมร ในปี ค.ศ. 1998 ประกอบด้วย ชู ตาราฤทธิ์ (ชู ทรรณฺธิ) เลิน ลีณา (ลิลล ลีณนา) งวน ชุนีดา (ฮุน ชุนีฉา) ชุคน ชินูดา (ฮุน ชุนีฉา) นุค ดารา (นุค ะวั) ฮุย เฌรต์นา (ฮุย เฌรตฺตา) ยาท วันทา (ยัท ะวัฉา) อุก จันทรสมิ (ฮุน ะวัณฺธิ) เย็น จริยา (ยิล ะวัณ) และอุจ ทาวี (ฮุน ะวัฉิ) เรื่องที่เขียนเป็นเรื่องใกล้ตัวตามมุมมองของเด็กๆ เช่น เรื่องน้ำทะเล (ลิลลลลล) ปากกา (ยิล) ดอกหางนกยูง (ฮุน) เป็นต้น

กวีนิพนธ์เรื่อง **หน่อใหม่** (ลลลลล) พิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 2005 โดยสมาคมผู้หวานดำ (ลลลลลลลลลลลลลล) เป็นผลงานของบรรดาผู้ใคร่ศึกษานักนิพนธ์เขมร รุ่นที่ 20 ประกอบด้วย ก. โงง จินดา (ลลลลล ะวัณ) ก. เชียง วันแดด (ลลลลล ะวัณ) ก. ลาย เนย์รี (ลล ะวัณ) ก. เสง ผลลา (ลลลลล ะวัณ) ก. วง วันนารี (ลล ะวัณ) ก. รือดวล (ลล ะวัณ) ซอม ชุเจีย (ลล ะวัณ) ซี ชิริวุธ (ลล ะวัณ) ปรัก สุทธิ (ลล ะวัณ) พิซ มานิล (ลล ะวัณ) ขำ มี (ลล ะวัณ) ฮี เมงลี (ลล ะวัณ) ไน ดุล (ลล ะวัณ) แกว ผลลา (ลล ะวัณ) และฮอม กิมเฮง (ลล ะวัณ) กวีนิพนธ์เรื่องนี้ประกอบด้วย ฉันทลักษณ์และแนวคิดที่หลากหลายตามความถนัดและความสนใจของนักเขียนแต่ละคน

การประกวดกวีนิพนธ์ในยุคนี เช่น การจัดประกวดวรรณกรรม โดยสมาคมนักเขียนเขมร (ลลลลลลลลลลลลลล) แบ่งเป็นรางวัล “พระสีหนุราช” และ “7 มกรา”¹¹ ซึ่งทั้ง 2 รางวัลนี้ได้รับการสนับสนุนจากสมเด็จพระนโรดม สีหนุ พระบิดาแห่งเอกราชชาติ และสุนเซน นายกรัฐมนตรีตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่าทั้ง 2 รางวัลนี้มีนัยยะทางการเมืองแฝงอยู่ (hidden agenda) เพราะชื่อ “รางวัลพระสีหนุราช” เป็นเสมือนการเฉลิมพระเกียรติของผู้สนับสนุนรางวัลให้ขจรไกล ส่วนการที่สุนเซน ใช้ชื่อรางวัลว่า “7 มกรา” นั้น เท่ากับเป็นการยอมรับใน

¹¹ รางวัลและเกณฑ์การให้คะแนนของทั้ง 2 รางวัลนี้ใช้เกณฑ์เดียวกัน คือ รางวัลที่ 1 ได้รับเงินรางวัล 1,000 ดอลลาร์ รางวัลที่ 2 ได้รับเงินรางวัล 800 ดอลลาร์ และรางวัลที่ 3 ได้รับเงินรางวัล 500 ดอลลาร์ นอกจากนี้แต่ละรางวัลยังได้รับถ้วยรางวัลเกียรติยศอีกด้วย ส่วนเกณฑ์การตัดสินของคณะกรรมการเป็นดังนี้

- อัดรูป จำแนกเป็น กลวิธีการแต่ง วจนลีลา และสุนทรียะ
- อัดนัย จำแนกเป็น แนวคิดที่แสดงสัจจะ คุณธรรม และศีลธรรม
- อัดรส จำแนกเป็น คุณค่าต่อประเทศชาติ คุณค่าในด้านการสั่งสอน และคุณค่าต่อการพัฒนา

คะแนนในแต่ละส่วนข้างต้นแบ่งเป็น 30 คะแนน รวมทั้งสิ้น 90 คะแนน

สัมภาษณ์ ยู โบว, อดีตนายกสมาคมนักเขียนเขมร, สัมภาษณ์, ตุลาคม ค.ศ. 2007.

ความสัมพันธ์ระหว่างฮุน เซน กับเวียดนามนั่นเอง (วันที่ 7 มกราคม ค.ศ. 1979 เป็นวันที่ กองทัพเวียดนามเข้ามายังกรุงพนมเปญ แล้วขับไล่เขมรแดงออกไปได้สำเร็จ) เมื่อเวียดนามได้ รับการชื่นชมจากคนเขมรแล้ว ย่อมเท่ากับว่าคะแนนนิยมในตัวฮุน เซนย่อมเพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากคนเขมรส่วนใหญ่เกลียดเวียดนาม (และไทย) เนื่องจากเป็นศัตรูสำคัญทาง ประวัติศาสตร์

ผลการประกวดกวีนิพนธ์รางวัลพระสีหุราช มีดังนี้ กวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพระสีหุ ราช ครั้งที่ 1 ปี ค.ศ. 1995 รางวัลที่ 1 เรื่อง **เวลาที่พ่อไม่อยู่ (เวลาครุ่นคิด)** ของชุก ชุน (สฺรฺจ สฺรฺจ) รางวัลที่ 1 ร่วม เรื่อง **ละครชีวิต (ละครชีวิต)** ของ ปอล ปิเสย (มฺยฺส ลิสฺย) และรางวัลที่ 3 เรื่อง **ชักนำมิ่งขวัญเขมร (มฺยฺส ลิสฺย)** ของ คง นาวิ (คฺง นวฺย)

กวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพระสีหุราช ครั้งที่ 2 ค.ศ. 1997 รางวัลที่ 1 เรื่อง **แก้วตาแม่ (แก้วตาแม่)** ของ อุก เซาบูล (มฺยฺส ลิสฺย) รางวัลที่ 2 เรื่อง **ชีวิตคนกำพร้า (ชีวิตคนกำพร้า)** ของอิม ชารุม (มฺยฺส ลิสฺย) และรางวัลที่ 3 เรื่อง **ทรัพย์อันอุดมสำหรับมนุษย์ (ทรัพย์อันอุดมสำหรับมนุษย์)** ของนิม น้า (นิม นวฺย)

กวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพระสีหุราช ครั้งที่ 3 ค.ศ. 1999 รางวัลที่ 1 เรื่อง **เดือดเนื้อ ร้อนใจ (เดือดเนื้อร้อนใจ)** ของ แซม พัฒนราย (แซม พัฒนราย) รางวัลที่ 2 เรื่อง **วาสนาบุปผามี เคารห์ (วาสนาบุปผามี)** ของ ฮี กิมสาบ (ฮี กิมสาบ) และรางวัลที่ 3 เรื่อง **คำสอนพ่อ (คำสอนพ่อ)** ของชิน โตจ (ชิน โตจ)

รางวัล 7 มกราได้รับการอุปถัมภ์จากสมเด็จพระฮุน เซน นายกรัฐมนตรีแบ่งการประกวด ออกเป็น 2 ประเภทคือ นวนิยาย และกวีนิพนธ์ เริ่มมีการมอบรางวัลครั้งแรกในปี 1996 โดย จัดประกวดสลับกับรางวัลพระสีหุราชปีเว้นปี มีกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลแล้วดังนี้

กวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัล 7 มกรา ครั้งที่ 1 ในปี ค.ศ. 1996 รางวัลที่ 1 เรื่อง**อีกาบินไป แล้ว (อีกาบินไปแล้ว)** ของเยียง สกุนี (เยียง สกุนี) รางวัลที่ 2 เรื่อง **แดนสวรรค์ในสุบิน (แดนสวรรค์ในสุบิน)** ของ แวน ชน (แวน ชน) และรางวัลที่ 3 เรื่อง **ชีวิตไร้ความหมายใน ระบอบปีศาจ (ชีวิตไร้ความหมายในระบอบปีศาจ)** ของ ชิน โตจ (ชิน โตจ)

กวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัล 7 มกรา ครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1998 รางวัลที่ 1 เรื่อง **น้ำมนต์ มกรา (น้ำมนต์มกรา)** ของ ซอม ชุพาริน (ซม ชุพาริน) รางวัลที่ 2 เรื่อง **นาวากัมพูชา (นาวากัมพูชา)** ของ ปิว ปิเชด (เพว ปิเชด) และรางวัลที่ 3 เรื่อง **วิจิตรนารี (วิจิตรนารี)** ของ อิน ชุคน (อิน ชุคน)

กวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพระสิหนุราชมีแบบเรื่องที่หลากหลาย เช่น เรื่อง **เวลาที่พอไม่อยู่หรือเรื่องคำสอนพอ** มีลักษณะเป็นวรรณคดีคำสอน (Didactic literature) ไม่ต่างจากวรรณคดีประเภทจับโนอดิต เรื่อง **เดือดเนื้อร้อนใจ** ที่สะท้อนให้เห็นปัญหาโรคเอดส์ในกัมพูชา เป็นต้น ส่วนกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัล 7 มกราคมจะมีแบบเรื่องแบบเดียว คือ นำเสนอเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่เกิดขึ้นในกัมพูชา ประณามเขมรแดงในฐานะอาชญากรของชาติ และเชิดชูเวียดนามในฐานะมหามิตร

การประกวดวรรณกรรมรางวัล “วรรณกรรมสัมพันธ์ ญู ฮาจ”¹² (**សម្ព័ន្ធហត្ថបទ**) เป็นเวทีที่สนับสนุนให้นักเขียนสร้างผลงาน “ศิลปะเพื่อศิลปะ” และ “ศิลปะเพื่อชีวิต” อย่างแท้จริง รางวัลดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่ชาวญี่ปุ่นชื่อ Teri Shaffer Yamada รวมกลุ่มคนที่มิไกรักด้านงานเขียน ร่วมทำงานในปี ค.ศ. 2002 และในปี ค.ศ. 2003 ได้จัดการประกวดเรื่องสั้น กวีนิพนธ์ และบทความขึ้นเป็นครั้งแรก ต่อมาในปี ค.ศ. 2005 ได้เพิ่มการประกวดบทเพลงด้วย

บทกวีที่ได้รับรางวัลดังกล่าวที่น่าสนใจ คือ บทกวีชื่อ **สุนัขของฉันทั้งห้าตัว** ผลงานของนูล ดารา เขาเป็นชาวจังหวัดกำแพงจาม สำเร็จการศึกษาศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยภูมิพนมเปญ ผลงานที่สร้างชื่อให้แก่เขา เช่น กวีนิพนธ์เรื่อง **ใบตอง** (**ស្លឹកចេក**)

สุนัขของฉันทั้งห้าตัวแต่งโดยใช้ฉันทลักษณ์บทพากย์ 7 (กลอน 7) เนื้อหาของบทกวีกล่าวถึงชายคนหนึ่งซึ่งมีการศึกษาไม่สูงนัก เขาเลี้ยงสุนัขเอาไว้ห้าตัว แต่ละตัวมีนิสัยที่แตกต่างกัน สุนัขตัวที่ 1 ชอบลักขโมย ตัวที่ 2 เป็นสุนัขเกร กัดคนไปทั่วไม่เลือกหน้า สุนัขตัวที่ 3

¹² กวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัล “วรรณกรรมสัมพันธ์ ญู ฮาจ” เช่น

รางวัลที่ 1 ค.ศ. 2003 **สุนัขของฉันทั้งห้าตัว** (**ស្ត្រីខ្ញុំតាំង**) ของ นูล ดารา (**លុលា ដារ៉ា**)

รางวัลที่ 1 ค.ศ. 2004 **น้ำตาข้าง** (**ទឹកភ្នែកខាង**) ของ แดด โสภณ (**ដេត សោភ័ណ**)

รางวัลที่ 2 ค.ศ. 2004 **วาสนากรรมกรหญิง** (**បាវសាសនាស្រី**) ของ อี ลายยีน (**អ៊ឹ ឡាយយិន**)

รางวัลที่ 3 ค.ศ. 2004 **ทนให้รู้** (**ត្រង់តែដឹង**) ของ สีน ลานิน (**សិន ស្វានิน**)

รางวัลที่ 1 ค.ศ. 2005 **ข้างแรมมืดมิด** (**អធ្មាចិត**) ของ เซียน ฮูล (**ស៊ីเยน ហูล**)

รางวัลที่ 1 ค.ศ. 2005 **รำลึกคราเดิม** (**រំលឹកក្រោយ**) ของ เซียน ฮูล (**ស៊ីเยน ហูล**)

รางวัลที่ 1 ค.ศ. 2005 **ไร้หนึ่ง** (**មិនមាន**) ของ เซียน ฮูล (**ស៊ីเยน ហูล**)

รางวัลที่ 2 ค.ศ. 2005 **จำชีวิต** (**ចាំជីវិត**) ของ จัน มณี (**ចាន់ មនី**)

รางวัลที่ 3 ค.ศ. 2005 **คร่ำครวญอัจฉรา** (**ទន្ទេញអំណរ**) ของ เขียง วิบุล (**ខឹង វិบุล**)

ชื่อสัตย์ และรักเจ้าของ ส่วนสุนัขตัวที่ 4 และตัวที่ 5 ชอบกัดถุงอาหารและมักจะแย่งอาหารกันเสมอ กวีก็กล่าวว่า เขาเรียนรู้ชีวิตจากสุนัขเหล่านี้ ลักษณะเด่นของงานชิ้นนี้ คือ กวีใช้กลวิธีการเสียดสี โดยยกพฤติกรรมของสุนัขขึ้นมาเปรียบเทียบกับกับพฤติกรรมของคนในสังคม ยิน ลวด (ยิล ลูค) อนุรักษ์เลขาธิการกระทรวงธรรมการและศาสนา และกวีผู้มีชื่อเสียง ได้กล่าวสรรเสริญลวด ดาราว่า เปรียบดังกวีโนเบลนาม T.S.Elliot ผู้สร้างสรรค์ผลงานที่ชื่อ *Old Possum's Book of Practical Cats* ผลงานของลวด ดาราส่วนใหญ่เป็นงานแนวธรรมชาตินิยม ซึ่งคงได้รับอิทธิพลจากงานของยิล ลวด ผู้เป็นอาจารย์

ส่วนรางวัลระดับประเทศที่มอบให้แก่กวีเขียนเขมร เช่น รางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือ “ซีไรต์” จัดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1979 ณ ประเทศไทย โดยฝ่ายบริหารของโรงแรมโอเรียลเต็ล ประเทศกัมพูชาได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการมอบรางวัลดังกล่าวครั้งแรกในปี ค.ศ.1999 โดยเกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกกวีเขียนรางวัลซีไรต์ของเขมนั้น พิจารณาจากนักเขียนที่สร้างงานอย่างต่อเนื่อง และมีผลงานเป็นที่ยอมรับ (ต่างจากของไทยที่ใช้การประกวด และมอบรางวัลสลับกันระหว่างนวนิยาย เรื่องสั้น และกวีนิพนธ์) นักเขียนที่ได้รับรางวัลซีไรต์ เช่น คง บุนเชือน (2000) เมา อายุท (2001) ชัย จาบ (2004) ปิล วันนาริรัก (2006) ชิน โตจ (2008) เป็นต้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชิน โตจนั้น ถือเป็นกวีคนแรกที่สร้างสรรค์ผลงานแนว “หาสยะ” ซึ่งถือเป็นสิ่งแปลกใหม่ในวรรณกรรมเขมร กวีนิพนธ์เรื่อง ชีวิตผสมผสานแบบ (ชีวิตครึ่งเขมร) แต่งขึ้นในปี ค.ศ. 2002 ต่อมาในปี ค.ศ. 2006 ได้มีการนำมารวมเล่มตีพิมพ์อีกครั้ง เนื้อหาของเรื่องมาจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ กลวิธีที่ผู้เขียนใช้สร้างความขบขัน เช่น การหักมุมในตอนจบ การกล่าวถึงข้อห้ามต่างๆ ในสังคม (taboo) เช่น เรื่องเพศ การล้อเลียนสถาบันศาสนา หรือสถาบันกษัตริย์ เป็นต้น

ตัวอย่างเช่นบทกวีที่ชื่อ ลิงค์คือฟัน (ลิงคฺคือฟัน) กล่าวถึง ยายคนหนึ่งได้ยืนเด็กน้อยกำลังถามชายชราผู้เป็นอาจารย์ว่า ลิงค์ในภาษาบาลีมี 3 คือ ปุงลิงค์ (เพศชาย) อิตถิลิงค์ (เพศหญิง) และนปุงสกลิงค์ (ไม่มีเพศ) คำว่า “ลิงค์” หมายถึงอะไร ตาผู้เป็นอาจารย์แกล้งตอบไปว่า ลิงค์แปลว่า ฟัน พอยายได้ยินก็จำไว้ วันหนึ่งมีอุบาสกผู้หนึ่งมาถวายเพลแด่พระสงฆ์ที่วัด พอพระฉันเสร็จ ยายก็ถือโอกาสรับประทานต่อ ยายได้บ่นให้อุบาสกผู้นั้นฟังว่า ตานั้นมีลิงค์ดี แข็งแรง ใช้ได้วันละสามรอบไม่มีปัญหา ยายพูดกับอุบาสกไปเช่นนั้น เพราะยายเข้าใจผิดคิดว่าลิงค์แปลว่าฟัน มิใช่แปลว่า เครื่องหมายบอกเพศ จึงทำให้ตาอับอาย จนต้องดุให้ยายหยุดพูดเสียที

กวีได้นำนิทานพื้นบ้าน เช่นเรื่อง ไ้อบอด ไอ้อ้อย (ผอวดลือผอวดล) เรื่องพุทธิเสน นางกรี (มุทธิเณลลือลอหฺริ) มายั่วล้อ ทำให้เกิดอารมณ์ขัน เช่น สาเหตุที่พุทธิเสน หิน นางกรี (เมรี) ไปนั้นเพราะนางกรีแก้หยันยาน ถ้าอาบน้ำแร่แช่น้ำนมก็จะสาวขึ้น สวยขึ้น พุทธิเสนก็จะไม่หนีไปไหน

กวีนิพนธ์ของชิน โตจ จึงเป็นงานเขียนที่ขายได้ เพราะเป็นเรื่องตลกเบาสมอง เหมาะกับคนทุกเพศ ทุกวัย ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดจากภารกิจประจำวัน เป็นเครื่องสร้างความบันเทิงราคาเยาให้แก่คนกัมพูชา

นอกจากกวีนิพนธ์แนว “หาสยะ” แล้ว กวีนิพนธ์แนว “ปริศนา” ก็เกิดขึ้นครั้งแรกในช่วงต้นทศวรรษ 1990 เช่นกัน “วารสารกัมพูขสุริยา” จัดทำโดยพุทธศาสนบัณฑิต ในกระทรวงธรรมการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิมพ์เผยแพร่วรรณคดีศาสนา วรรณคดีทั่วไป และวัฒนธรรมสังคม พิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1926-1975 เป็นวารสารรายเดือนที่ทำหน้าที่อบรมศีลธรรม ปลุกฝังเยาวชนให้รัก และหวงแหนศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ โดยวารสารดังกล่าวได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากประชาชนเขมรทั้งในและนอกประเทศ

ปี ค.ศ. 1994 วารสารกัมพูขสุริยา ได้รับการตีพิมพ์ขึ้นอีกครั้ง โดยได้รับการสนับสนุนจาก World Conference on Religion and Peace หรือ WCRP ของญี่ปุ่น เป็นวารสารราย 3 เดือน บทกวีที่พิมพ์เผยแพร่ในวารสาร แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็น “บทกวีปริศนา” (តំណាងប្រសូ) ซึ่งกรอบ (column) นี้รับผิดชอบโดยกวีวัน ชุนเฮง (សុខ ស្កុនអេង) โดยเขาจะเป็นผู้ตั้งปริศนาขึ้นเป็นบทกวี แล้วให้ผู้อ่านจากทางบ้านร่วมสนุก โดยตอบปริศนากลับมาเป็นบทกวีเช่นกัน โดยไม่มีการจำกัดฉันทลักษณ์ที่ใช้แต่ประการใด ผู้เขียนที่ตอบคำถามได้ถูกต้องและเขียนบทกวีได้เพราะถูกใจคณะกรรมการจะได้รับเงินรางวัล จำนวน 200,000 เรียล (ประมาณ 2,000 บาท)

ส่วนที่ 2 เป็นบทกวีทั่วๆ ไปที่ผู้อ่านเขียนเข้ามา ไม่เกี่ยวข้องกับบทกวีปริศนาแต่อย่างใด ผู้อ่านอยากเขียนเรื่องใดๆ ก็ได้ กรอบ “ปริศนา” หายไปจากวารสารกัมพูขสุริยาในปีที่ 50 เล่มที่ 4 เดือนตุลา - พฤศจิกายน - ธันวาคม ค.ศ. 1996 ขณะทีในส่วนของ 2 ยังคงอยู่ มากบ้างน้อยบ้างตามความเหมาะสม

กวีนิพนธ์เขมรถือได้ว่าเจริญเฟื่องฟูในปัจจุบัน เพราะนอกจากจะปรากฏรอบกวีนิพนธ์ในวารสารแล้ว ยังปรากฏรอบกวีนิพนธ์ในนิตยสารต่างๆ เช่น นิตยสารประชานิยม (ประชาธิม) ซึ่งเป็นนิตยสารที่ขายดีที่สุดของกัมพูชา นิตยสารความลับ (អវិច្ច័យ) เป็นต้น กวีนิพนธ์จำนวนไม่น้อยยังออกอากาศตามวิทยุ โทรทัศน์ รวมไปถึงเผยแพร่อยู่ในอินเทอร์เน็ตอีกด้วย

บทสรุป

กวีนิพนธ์เขมรมีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน จากกวีนิพนธ์โบราณมาเป็นกวีนิพนธ์ร่วมสมัย (Contemporary poetry) ในช่วงที่เขมรตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส หากแต่กวีนิพนธ์กลับไม่ได้รับความนิยมดังเดิม เพราะต้องพ่ายให้แก่ร้อยแก้วแนวใหม่อย่างนวนิยายและเรื่องสั้น ภายหลังจากได้รับเอกราชแล้ว กวีนิพนธ์เขมรเริ่มเฟื่องฟูขึ้นเรื่อยๆ จนมาถึงยุคมิดินสมัย กัมพูชาประชาธิปไตย ที่กวีถูกฆ่า และผลงานกวีนิพนธ์ถูกเผาทำลาย

หลังจาก ค.ศ. 1979 เป็นต้นมา กวีนิพนธ์เขมรได้รับการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีการผลิตนักเขียนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพ มีการตีพิมพ์ผลงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้อ่าน และมีการจัดประกวดกวีนิพนธ์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เขียนได้พัฒนาฝีมือของตนไปอย่างไม่หยุดยั้ง สร้างสรรค์ผลงานที่โดดเด่นทั้งในด้านวรรณศิลป์และแนวคิดที่น่าสนใจ

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันงานเขียนประเภทร้อยแก้วจะเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมเขมรมากกว่างานประเภทร้อยกรอง หากแต่ไม่ได้หมายความว่า คนเขมรจะทอดทิ้งงานเขียนประเภทกวีนิพนธ์ เห็นได้จากการเผยแพร่กวีนิพนธ์ตามสื่อต่างๆ ถึงแม้ว่าจะไม่มากมายนักก็ตาม เนื่องจากคนเขมรล้วนสำนึกว่ากวีนิพนธ์คือสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมในอดีต เป็นมรดกอันล้ำค่าจากบรรพชนที่อนุชนรุ่นหลังจะต้องรักษาไว้ให้ดำรงอยู่ตราบนานเท่านาน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมการปกครอง, กองวิชาการ. **สาธารณรัฐเขมร การปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยา.** ม.ป.ท. , 2517.

จิระพัฒน์ ประพันธ์วิทยา. **ภาษาจารึก ฉบับที่ 7 เนื่องในวาระเกษียณอายุราชการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิระพัฒน์ ประพันธ์วิทยา.** กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2544.

เดวิด แชนด์เลอร์, พรณงาม เง่าธรรมสาร สดใส ชันติวรวงศ์ และวงเดือน นาราวัจจ์ ผู้แปล. **ประวัติศาสตร์กัมพูชา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

ธิตี บัวคำศรี. **ประวัติศาสตร์กัมพูชา.** กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2547 ข.

บัญญัติ สาสี. **วรรณกรรมเขมรปัจจุบัน.** มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, 2551.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. **อินโดจีนในคริสต์ศตวรรษที่ 20.** กรุงเทพฯ : พี. เพรส, 2535.

ไมเคิล ลีเฟอร์, จุฬารพ เอื้อรักสกุล ผู้แปล. **พจนานุกรมการเมืองสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

วัชรินทร์ ยงศิริ. **กัมพูชา วันวานที่เปลี่ยนผัน.** กรุงเทพฯ : ศรีบุรณคอมพิวเตอร์, 2548.

ศานติ ภัคดีคำ. **ความสัมพันธ์ระหว่างเพลงยาวกลบทและกลอักษรในจารึกวัดพระเชตุพนฯ กับบทพากย์กลบทของกัมพูชาในด้านรูปแบบคำประพันธ์.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.

เอกสารงานวิจัย

ชาญชัย คงเพ็ญธรรม. **เขมรกายัม : การศึกษาพัฒนาการร้อยกรองเขมร ตั้งแต่ ค.ศ. 1979-2006.**

เอกสารงานวิจัย **ทุนอุดหนุนการวิจัยคณะศิลปศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2550** มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2550.

ธิตี บัวคำศรี. **เอกสารมหาบุรุษเขมร การศึกษาประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของกัมพูชา.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547 ก.

บุษบา เรืองศรี. วรรณศิลป์และภาพสะท้อนวัฒนธรรมเขมรในรามเกียรติ์ ฉบับพุทธศาสนา
 บัณฑิตย เล่มที่ 1-10. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาเขมร
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.

ภาษาต่างประเทศ

ฮิธ บุกต ฮี. ฆาณิษณหฏฐะณิณฐ์สทษฏฐิ 20. สัมมทว : ฆณณททททท, 2002.

ฮุณษะฮุณษะ. สัมมทว : ฆณณททททท, 1995.

ฮุณ ฆณท, สททททททททท. ฆทททททท. ฆ. ฆทททททท. สัมมทว : ฆณณททททท, 1967.

ฮุณ ฆุณษิณ. สททททททททททท ฆณ ฆณณ ฆุณษิณ. ฆ. ฆทททททท. สัมมทว : ฆณณท, 2005.

ฆทท ฆาณณท. ฆททททททท. สัม 1970 - 75. สัมมทว : ฆณณท, 2005.

ฆุณ ฆุณษ. ฆททททททททท (ทททททททททททท ฆทททท 6-8) . สัมมทว : ฆณณทททท, 2000.

ฆณ ฆททท. ฆทททททท ฆททททททท 17. ฆ. ฆทททททท. สัมมทว : ฆณณท, 1966.

ฆิ ฆุณษิณ ฆณณทท. สัมมทว : ฆณณทท, 2001 .

บทความในวารสาร

ฆิ ฆททท. “ฆิณทททททททททททททททท.” ฆุณททททท 8 (ฆิณ 2000) : 62.

การสัมภาษณ์

ยู โบว. อดิณททททททททททท. สัมภาษณ์, ตุลาคม ค.ศ. 2007.